ЛЯШЕНКО В.І.

д-р екон. наук, проф.

учений секретар

Міжнародний центр дослідження соціально-економічних проблем модернізації та розвитку кооперації

Коваля вулиця, 3, м Полтава, Україна, 36014

E-mail: slaval.aenu@gmail.com

HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-6302-0605

КУЗЬМЕНКО Н.В.

науковий співробітник

Міжнародний центр дослідження соціально-економічних проблем модернізації та розвитку кооперації

Коваля вулиця, 3, м Полтава, Україна, 36014

E-mail: rfpp.poltava@gmail.com

ПЕТРОВА І.П.

к.е.н.

науковий співробітник

Інститут економіки промисловості НАНУ

Желябова вулиця, 2, м. Київ, Україна, 03057

E-mail: msirynapetrova@gmail.com

HTTPS://ORCID.ORG/0000-0002-0515-5349

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ТА НЕОІНДУСТРІАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Актуальність. Стійке економічне зростання Полтавської області можливе за рахунок реалізації постіндустріальних та неоіндустріальних модернізаційних перетворень з використанням сучасних інтеграційних технологій.

Мета та завдання. Метою статті є визначення перспектив постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки Полтавської області у контексті євроінтеграційного вектору. Завданнями є аналіз основних тенденцій розвитку Полтавської області; оцінка постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки; виявлення перспектив євроінтеграції Полтавської області; надання пропозицій з формування сучасних інтеграційних технологій.

Результати. Проаналізовано в динаміці розвиток Полтавської області, що дозволило виявити риси технологічного відставання, низьку конкурентоспроможність на світовому ринку, залежність від імпорту, переважання середньо- та низькотехнологічних галузей. Оцінено стан постіндустріальних та неоіндустріальних модернізаційних перетворень за 10 років. Виявлено недостатній рівень розвитку наукової та освітньої сфер, внаслідок чого порушується зв'язок між елементами «наука-освіта-промисловість». Проаналізовано стан та тенденції розгортання процесів торговельно-економічної інтеграції Полтавської області у європейській простір. Запропоновано на рівні економічних регіонів, областей, міст, районів і територіальних громад формування корпорацій випереджаючого розвитку, кластеризацію та публічно-приватні партнерства.

Висновки. Перспективними напрямками реалізації постіндустріальної і неоіндустріальної модернізації економіки Полтавської області є інтеграційні технології, зокрема, корпорації випереджаючого розвитку, кластеризація і публічно-приватні партнерства.

Ключові слова: постіндустріальна економіка, неоіндустріальна економіка, модернізація економіки, Полтавська область, євроінтеграція, корпорації випереджаючого розвитку, публічно-приватне партнерство

LYASHENKO V.I.

r. Sc. (Economics), Prof.

International Center For Research Socio&Economic Problems Modernization And Development Of

Cooperation
Koval st., 3, Poltava, Ukraine, 36014
E-mail: slaval.aenu@gmail.com
HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-6302-0605

KUZMENKO N.V.
International Center For Research Socio&Economic Problems Modernization And Development Of Cooperation
Koval st., 3, Poltava, Ukraine, 36014
E-mail: rfpp.poltava@gmail.com

PETROVA I.P.
Ph.D. (Economics)
Institute Of Industrial Economics Of the National Academy Of Sciences Of Ukraine
Zhelyabova str., 2, Kyiv, Ukraine, 03057
E-mail: msirynapetrova@gmail.com
HTTPS://ORCID.ORG/0000-0002-0515-5349

EVALUATION OF THE PROSPECTS OF POSTINDUSTRIAL AND NEOINDUSTRIAL MODERNIZATION OF THE REGIONAL ECONOMY (IN THE CASE OF THE POLTAVA REGION)

Topicality. Sustained economic growth in the Poltava region is possible due to the implementation of post-industrial and neo-industrial modernization transformations using modern integration technologies.

Aim and tasks. The purpose of the article is to determine the prospects of postindustrial and neoindustrial modernization of the economy of the Poltava region in the context of the European integration vector. The tasks are to analyze the main tendencies of the development of the Poltava region; assessment of postindustrial and neoindustrial modernization of the economy; Identification of prospects for European integration of the Poltava region; providing suggestions for the formation of modern integration technologies.

Research Results. It was analyzed in the dynamics of development of the Poltava region, which allowed to identify the features of technological lag, low competitiveness in the world market, dependence on imports, prevalence of medium and low-tech industries. The state of post-industrial and neo-industrial modernization transformations for 10 years is estimated. The insufficient level of development of the scientific and educational spheres is revealed, as a result of which the connection between elements "science-education-industry" is violated. The state and trends of the deployment of the processes of trade and economic integration of the Poltava region in the European space are analyzed. It is proposed at the level of economic regions, regions, cities, districts and territorial communities to form corporations ahead of development, clustering and public-private partnerships.

Conclusions Promising directions of realization of postindustrial and neoindustrial modernization of the economy of the Poltava region are integration technologies, in particular, advanced development corporations, clustering and public-private partnerships.

Key words: postindustrial economy, neoindustrial economy, economy modernization, Poltava region, eurointegration, developmental corporations, public-private partnership

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

У сучасних умовах першочерговим завданням є пошук концептуальної моделі та прикладних рішень для забезпечення сталого розвитку Полтавської області та підвищення її конкурентоспроможності.

Вирішення даної проблеми можливе за допомогою переходу до нової парадигми розвитку, що орієнтована на становлення нової індустрії і нового технологічного укладу на базі досягнень науково-технічного прогресу відповідно сучасним соціально-економічним і політичним реаліям. Йдеться про постіндустріальну і неоіндустріальну економіку, яка передбачає зростання обсягів виробництва високотехнологічної та наукомісткої продукції з високою доданою вартістю, модернізацію традиційних і розвиток нових галузей, що дозволяє забезпечити відхід від моделі сировинної до випереджаючого розвитку економіки.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Науково-практичні питання розвитку старопромислових регіонів на основі їх структурних трансформацій у постіндустріальній економіці розглянуто у працях вітчизняних вчених [1-2]. Посилення уваги до розробки в межах загальних

модернізаційних процесів нової промислової політики є однією з основних тенденцій розвитку сучасного світового господарства. Комплексну характеристику особливостей сучасних модернізаційних процесів в економіці України та її регіонів досліджено вченими Інституту економіки промисловості [3-7]. Узагальненню кращих практик та інструментів розумного зростання місцевого розвитку, особливостей кластерної політики у контексті забезпечення сталого розвитку територій присвячено праці вчених ННІ «Каразінської школи бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна [8]. Однак, незважаючи на широке тематичне охоплення і глибину розглянутих аспектів пост- та неоіндустріалізації, слід зазначити, що недостатньо досліджені параметри їх оцінки та технології реалізації.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При дослідженні інтеграційних процесів існують різні підходи. Так, дослідження «Індекс Євроінтеграційного Економічного Поступу: оцінка економічних реформ в регіонах України на шляху до впровадження зони вільної торгівлі з ЄС. Презентація результатів у Полтавській області» [9] має чітко виражений акцент на оцінювання стану та тенденцій розгортання процесів торговельно-економічної інтеграції у Полтавській області.

Дослідження «Оцінка бази неоіндустріалізму міст Полтавської області», проведеного в Інституті економіки промисловості НАН України [3], спрямоване на оцінку пост- і неоіндустріального потенціалу міст. Визначення рівня модернізації міст обласного значення Полтавської області дозволить визначити орієнтир для обрання оптимальної концепції побудови «Європи у Полтавській області». Посилення європейської інтеграції у регіональному вимірі є визначальною характеристикою сучасної економічної політики, що у свою чергу, обумовлює важливі питання вивчення нових можливостей і специфіки Полтавської області в контексті її інтеграції у Європейський Союз.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є визначення перспектив постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки Полтавської області у контексті євроінтеграційного вектору.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Полтавська область має потенціал для проведення постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки, адже економіка Полтавської області має усі можливості для цього. У Полтавській області збалансовано поєднані індустріальні, сільськогосподарські галузі та сферу послуг, які в змозі споживати знання, створювати інновації та розвивати високотехнологічні сектори економіки. Слід відмітити, ще один фактор – географічне розташування. Географічне розташування Полтавської області сприяє якісній модернізації економіки її міст. Серед 7 областей-сусідів є області які стимулюватимуть розвиток і ті, хто буде використовувати його результати. Так, сусідство з Дніпропетровською, Харківською, Київською та Сумською областями дозволить залучати їх інноваційний, промисловий та науковий потенціал. Кіровоградська, Чернігівська та Черкаські області будуть користатися результатами нової індустріалізації Полтавського регіону. Подальше розвинення транспортної інфраструктури посилює процеси модернізації, внаслідок прискорення комунікаційних, наукових та технологічних зв'язків.

Роль промисловості у формуванні ВРП та валової доданої вартості залишається вагомою. Індекс промислового виробництва в Полтавській області демонструє позитивну динаміку, показники 2016 і 2015 рр. по відношенню до попередніх років вище на 3,9 % і 3,3%, відповідно (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка індексу промислової продукції у 2000-2016 рр., % до відповідного періоду попереднього року

Джерело: складено за даними [10]

За 2016 рік у промисловому комплексі індекс промислової продукції становив 100,1% (Україна – 102,8%). Зростання обсягів виробництва відбулося в металургійній промисловості на 19,4%; на підприємствах з виготовлення виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічної діяльності –

на 10,2%; в галузі машинобудування – на 8,6% та текстильному виробництві – на 8,3%. Разом із тим скоротилося виробництво на підприємствах з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 3,4%; у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – на 1,7%; виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – на 3,9%. Структура випуску та обсягів реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності по Полтавській області свідчать про виражений індустріально-аграрний регіон із розвинутою сферою обслуговування (табл. 1).

Таблиця 1

Структура випуску за деякими видами економічної діяльності у Полтавській області за 2012-2015 рр., (відсотків до підсумку)

Види економічної діяльності	2012	2013	2014	2015
Сільське, лісове та рибне господарство	12,8	16,2	16,2	20,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	11,1	14,4	17,1	18,7
Переробна промисловість	45,6	37,1	36,8	31,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,6	2,6	2,5	2,6
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	0,3	0,4	0,4	0,4
Будівництво	3,5	3,4	3,4	2,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5,2	5,6	5,1	5,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6,0	6,0	4,9	5,5
Інше	12,9	14,3	13,6	13,3

Джерело: складено за даними [11]

За підсумками 2016 року індекс обсягу сільськогосподарського виробництва становив 103,1% (по Україні – 106,1%). Традиційно тваринницька галузь забезпечує приріст сільськогосподарської продукції. В усіх категоріях господарств збільшилося виробництво яєць – на 8,8%, м'яса – на 4,2% та молока – на 0,2%, зросло поголів'я овець та кіз – на 4,59%. Скоротилося поголів'я великої рогатої худоби на 4,9%, в т. ч.: свиней – на 2,7%, корів – на 3,4%.

Структура валової доданої вартості Полтавської області в розрізі видів економічної діяльності протягом останніх років є майже незмінною (рис. 2).

Рис. 2. Структура ВДВ, % до ВРП

Джерело: [12]

Основним видом економічної діяльності в області залишається промисловість. За чотири роки питома вага її у валовій доданій вартості області не змінилась та склала 41,4% у 2012 р. до 41,8% 2015 р.

Частка сільського господарства у ВДВ зростає з 14,2% у 2012 р. до 21,7 % у 2015 р.

У формуванні валової доданої вартості у 2015 р. вагомою є частка галузей: торгівлі – 6,4%, транспорту – 6,1%, освіти – 3,3%, охорони здоров'я – 2,2 %, будівництва – 1,5%.

Питома вага послуг у Полтавській області свідчить про переважання прогресивних (рис. 3), а саме діяльність транспорту та зв'язку, фінансова діяльність, державне управління, охорона здоров'я, інформація і телекомунікації, діяльність у сфері адміністративного управління. Також наявні й

традиційні послуги (торгівля, діяльність готелів та ресторанів, операції з нерухомим майном, надання комунальних та індивідуальних послуг, тимчасове розміщення та організація харчування).

Рис. 3. Питома вага видів послуг у ВРП, %

Джерело: [12]

Частка зайнятих за видами економічної діяльності свідчить, що Полтавська область знаходиться на постіндустріальному розвитку (сфера послуг – 50-70%). Зайнятість населення за видами економічної діяльності у 2016 році наведено на рис. 4.

Рис. 4. Зайнятість населення за видами економічної діяльності у 2016 році, %

Джерело: складено за даними [13]

Щодо конкретизації зайнятих за трьома групами послуг: традиційні, прогресивні та креативні (рис. 5), то у Полтавській області недостатньо розвинуто напрям креативних (освіта; мистецтво, спорт, розваги, професійна наукова та технічна діяльність) порівняно з іншими видами послуг.

Рис. 5. Динаміка зайнятих в структурі сфери послуг, %

Джерело: складено за даними [13]

За випуском промислової продукції переважає середньонизький та низький рівні наукоємності (табл. 2).

Структурні диспропорції у промисловому комплексі Полтавської області, застаріла виробнича база області (табл. 3) може призвести до незворотних процесів консервації неефективної структури виробництва, збереження екстенсивного типу господарювання та нераціонального використання мінерально-сировинної бази.

Показники торгівлі в Полтавській області демонструють значні коливання. Ця нестабільність підсилюється тим фактом, що економіка характеризується високим рівнем інтегрованості у світову економіку та залежністю від цін на зовнішніх ринках.

Таблиця 2

Структура промислової продукції Полтавської області за рівнем наукоємності, %

Рівень наукоємності продукції	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Високий	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Виробництво комп'ютерів, електронної та обчислюваної техніки	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Виробництво основних фармацевтичних продуктів	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Середньовисокий	23,9	14,4	10,7	7,5	6
Виробництво електричного устаткування	0,5	0,4	0,5	0,4	0,3
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	1,9	2,2	1,9	1,7	1,5
Виробництво автотранспортних засобів	19,2	10,4	6,9	3,9	3,1
Виробництво хімічних речовин та хімічної продукції	2,3	1,4	1,4	1,5	1,1
Середньонизький	46,3	49,8	52,9	51,3	57,9
Металургійне виробництво	0,8	0,9	0,9	1,1	0,8
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	27,2	24,3	22,9	18,6	19,9
Добувна промисловість та розроблення кар'єрів	17,4	23,7	28,2	30,5	36,4
Виробництво гумових та пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції	0,9	0,9	0,9	1,1	0,8
Низький	29,6	35,6	36,3	41,1	35,9
Виробництво харчових продуктів, напоїв, тютюну	21,8	25,9	27,3	29,3	25,4
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та ін. матеріалів	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4
Виробництво виробів з деревини, паперу, поліграфічна діяльність	0,1	0,2	0,4	0,7	0,7
Виробництво меблів, ін. продукції	0,6	0,8	0,5	0,5	0,4
Постачання електроенергії, газу, пари та повітря	6,4	7,8	7,3	9,8	8,6
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4

Джерело: складено за даними [10]

Таблиця 3

Ступінь зносу основних засобів за деякими видами економічної діяльності, %

Види економічної діяльності	Ступінь зносу у %
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	42,8
Промисловість	71,2
добувна	44,2
переробна	82,4
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	71,7
Діяльність транспорту та зв'язку	89,5

Джерело: складено за даними [14]

У товарній структурі зовнішньої торгівлі Полтавської області переважає експорт проміжних товарів (рис. 6) та імпорт споживчих товарів (рис. 7).

Рис. 6. Структура експорту товарів у 2016 році, %

Джерело: складено за даними [15]

Рис. 7. Структура імпорту товарів у 2016 році, %

Джерело: складено за даними [15]

У Полтавській області скоротився експорт товарів з 2010 р. по 2016 р. (з \$ 2,2 млрд. до \$ 1,4 млрд.), імпорт товарів – з \$ 1,4 млрд. до \$ 862,5 млн.

Відбулася переорієнтація на нові ринки експорту товарів. Протягом останніх років спостерігається тенденція диверсифікації експорту через поступове зменшення орієнтованості України на ринки країн СНД. Хоча ці ринки залишаються традиційними (у 2016 р. частка експорту на ринки СНД становила 16,8%). Однак з'являються нові ринки – ринок ЄС. Сукупна частка ринку ЄС в обсязі експорту Полтавської області зросла з 28,7% у 2008 р. до 40,4% у 2016 р.

Частка експорту послуг у загальному обсязі істотно не змінювалась (рис. 8): у 2016 р. значною мірою експорт послуг представлений послугами з переробки матеріальних ресурсів (29,1%) та транспортними (22,5%).

Рис. 8. Структура експорту послуг у 2016 році, %

Джерело: складено за даними [16]

Спостерігається інша ситуація у імпорті послуг (рис. 9): здебільшого переважають послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (51%) та ділові послуги (19%).

Рис. 9. Структура імпорту послуг у 2016 році, %

Джерело: складено за даними [16]

Промисловість Полтавської області має риси технологічного відставання, низьку конкурентоспроможність на світовому ринку, залежність від імпорту, переважання низькотехнологічних галузей про що свідчать дані офіційної статистики. Сталий динамічний розвиток економіки може бути досягнуто за рахунок посилення інноваційно-технологічної складової промислового розвитку за допомогою реалізації пост- та неоіндустріальних перетворень економіки і переходу на новий технологічний уклад.

Оцінку перспектив постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки зроблено на основі методичного підходу запропонованого Інститутом економіки промисловості НАН України [3-7]. В оцінку постіндустріальної модернізації входять чотири комплексних показники. Перший - «Інновації у знаннях» (табл. 4) характеризує співвідношення витрат на НДДКР і ВРП; чисельність працівників наукових організацій, на 10000 населення та чисельність авторів раціоналізаторських пропозицій, на 1 млн осіб.

Таблиця 4

Комплексний показник «Інновації у знаннях»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	26	29	32	27	28
Горішні Плавні	0	0	0	0	0
Кременчук	12	10	11	13	0
Лубни	0	0	0	0	0
Миргород	0	0	0	0	0

Джерело: розрахунок авторів

Розрахунок даних показників свідчить, що тільки два міста мають кількісні значення. Це міста Полтава та Кременчук. За комплексним показником «Інновації у знаннях» виявлено низькі дані. Це пояснюється різним обсягом залучення коштів у фінансування НДДКР та кількістю зайнятих у цій сфері.

Другий – «Передача знань» (табл. 5) включає оцінку частки тих, хто навчається в середніх навчальних закладах серед населення відповідного віку (6-17 років) та частку студентів, які отримують вищу освіту, серед населення студентського віку (18-25 років).

Таблиця 5

Комплексний показник «Передача знань»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	85	88	89	90	98
Горішні Плавні	67	66	67	68	70
Кременчук	86	91	88	87	89
Лубни	55	58	60	66	68
Миргород	44	45	44	43	45

Джерело: розрахунок авторів

Полтава і Кременчук випереджають інші міста за чисельністю учнів середніх учбових закладів й за широтою охоплення населення повною вищою освітою.

Третій – «Якість життя» (табл. 6) включає частку міського населення у загальній кількості населення; чисельність лікарів, на 1000 жителів; смертність дітей у віці до 1 року, на 1000 народжених та очікувана тривалість життя при народженні (прийнято на рівні обласного значення).

Таблиця 6

Комплексний показник «Якість життя»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	86	88	97	93	90
Горішні Плавні	104	88	87	110	83
Кременчук	88	87	90	90	95
Лубни	99	103	93	104	88
Миргород	91	102	82	83	90

Джерело: розрахунок авторів

За комплексним показником «Якістю життя» переважають міста Горішні Плавні та Лубни. Однак їх першість зумовлена низькими даними дитячої смертності, що, можливо, викликано демографічними чинниками.

Четвертий – «Якість економіки» (табл. 7) характеризує оцінку ВРП міста; частку сільськогосподарської та індустріальної доданої вартості у ВРП й частку осіб, зайнятих у сільському господарстві та промисловості.

Таблиця 7

Комплексний показник «Якість економіки»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	52	49	48	53	42
Горішні Плавні	42	44	47	43	42
Кременчук	51	74	53	69	49
Лубни	40	42	44	42	41
Миргород	43	45	64	57	58

Джерело: розрахунок авторів

За комплексним показником «Якість економіки» суттєву перевагу мають міста Полтава, Кременчук та Миргород. Варто відмітити, що у Полтавській області співвідношення частки осіб зайнятих у сільському господарстві та промисловості значно менше частки осіб зайнятих у сфері послуг (39% проти 61 %).

Оцінка постіндустріальної модернізації міст Полтавської області свідчить, що міста тільки на половину мають якісні та кількісні ознаки постіндустріалізації економіки (табл. 8).

Таблиця 8

Індекс постіндустріальної модернізації міст обласного значення Полтавської області

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	62	64	67	66	64
Горішні Плавні	53	49	50	55	48
Кременчук	59	66	60	65	58
Лубни	49	51	49	53	49
Миргород	44	48	47	46	48

Джерело: розрахунок авторів

Неоіндустріальна модернізація характеризується зниженням частки сектора низькоекономічного виробництва за рахунок зростання сектора послуг і наукових досліджень; зміною структури сектора матеріального виробництва за рахунок зростання наукомістких галузей; збільшенням частки населення, яка має вищу освіту.

В оцінку неоіндустріального розвитку входять три комплексних показники. Перший – «Економічний» (табл. 9) враховує ВРП міста; співвідношення доданої вартості у сфері послуг у ВРП; співвідношення зайнятих у сфері послуг і загальної зайнятості.

Таблиця 9

Комплексний показник «Економічний»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	49	51	52	51	46
Горішні Плавні	47	49	51	49	45
Кременчук	51	53	54	53	46
Лубни	47	50	51	50	46
Миргород	47	49	51	49	46

Джерело: розрахунок авторів

Комплексний показник «Економічний» свідчить про середній рівень неоіндустріалізації. За 2005-2016 рр. м. Полтава та м. Кременчук цей показник знаходиться на більш високому рівні, що вплинуло на заняття ними лідируючих позицій.

Другий – «Соціальний» (табл. 10) враховує частку міського населення у загальній кількості населення; чисельність лікарів на 1000 жителів; очікувану тривалість життя при народженні (прийнята на рівні обласного значення).

Таблиця 10

Комплексний показник «Соціальний»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	95	96	96	97	97
Горішні Плавні	95	96	96	97	97
Кременчук	95	96	96	97	97
Лубни	95	96	96	97	97
Миргород	95	96	96	97	97

Джерело: розрахунок авторів

За комплексним показником «Соціальний» всі розглянуті міста знаходиться приблизно на одному рівні. Третій – «Знання» (табл. 11) враховує співвідношення витрат на НДДКР у ВРП; чисельність авторів раціоналізаторських пропозицій на 1 млн осіб; частка студентів, які отримують вищу освіту, серед населення студентського віку (18-25 років).

Таблиця 11

Комплексний показник «Знання»

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	63	46	44	41	40
Горішні Плавні	25	25	25	25	25
Кременчук	70	74	66	66	44
Лубни	17	20	21	25	26
Миргород	10	10	10	10	10

Джерело: розрахунок авторів

Комплексний показник «Знання» коливається в межах від 10 % (м. Миргород) до 74% (м. Кременчук). Високий результат міст Полтава та Кременчук забезпечений за рахунок видатків на НДДКР у структурі ВРП міста.

Результати розрахунків свідчать, що у всіх розглянутих містах наявні постіндустріальні (табл. 8) та неоіндустріальні процеси модернізації економіки (табл. 12). Однак сучасний рівень цих процесів значно нижчий, що обмежує модернізацію економіки та актуалізує посилення заходів, спрямованих на науково-технологічний розвиток міст, підвищення рівня інноваційності продукції, збільшення частки інвестицій в модернізацію виробництва, впровадження передових технологій в виробничу діяльність та збільшення частки фінансування НДДКР.

Таблиця 12

Індекс неоіндустріальної модернізації міст обласного значення Полтавської області

	2005	2008	2010	2013	2016
Полтава	69	64	64	63	61
Горішні Плавні	56	57	57	57	56
Кременчук	72	74	72	72	62
Лубни	53	55	56	57	56
Миргород	51	52	52	52	51

Джерело: розрахунок авторів

Підтримка та впровадження постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації сприятиме позитивним економічним перетворенням в рамках євроінтеграційного вектору. Ідея інтеграції Полтавської області у європейську площину перетворюється на набір інструментів для внутрішніх реформ у політичній, економічній, соціальній та правовій сферах.

Процес європейської інтеграції набуває прикладних характеристик, а ефективність її визначається за цілком конкретними критеріями та індикаторами. Вагомий внесок щодо дослідження питань, пов'язаних з європейською інтеграцією, здійснюють неурядові організації. Зокрема, Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень (м. Чернігів) у партнерстві з Регіональним фондом підтримки підприємництва по Полтавській області у складі Асоціації регіональних аналітичних центрів [8]. У рамках проекту «Індекс Євроінтеграційного Економічного Поступу (ІЄЕП): оцінка економічних реформ в регіонах України на шляху до впровадження зони вільної торгівлі з ЄС» проаналізовано показники поглиблення торговельно-економічних зв'язків Полтавської області з ЄС, що відображають досягнення першочергових завдань торговельно-економічної інтеграції з ЄС; дії регіональних органів влади з реалізації економічної політики в контексті імплементації Угоди про асоціацію (УА) між Україною та ЄС та впровадження поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ); рекомендації щодо підвищення рейтингу регіонального значення ІЄЕП та покращення тенденцій економічного розвитку регіону в контексті імплементації УА та впровадження ПВЗВТ в області.

За результатами розрахунку Індексу євроінтеграційного економічного поступу (ІЄЕП), що відображає перебіг процесів поглиблення торговельно-економічних зв'язків регіонів України з ЄС та покращення інституційного середовища для імплементації реформ, Полтавська область за 2014-2016 рр. втратила свої позиції, опустившись з 10 до 19 місця у загальноукраїнському рейтингу (табл. 13).

Таблиця 13

Рейтинг областей за Індексом Євроінтеграційного Економічного Поступу регіонів України у 2014-2016 роках

Область	2014	2015	2016
Чернівецька	2	4	1
Волинська	8	2	2
Тернопільська	5	5	3
Львівська	1	1	4
Івано-Франківська	4	7	5
Закарпатська	3	2	6
Чернігівська	12	17	7
Рівненська	19	12	7
Сумська	13	6	9
Київська	6	9	10
Житомирська	14	8	11
Херсонська	17	10	12
Запорізька	7	15	13
Черкаська	16	13	14
Хмельницька	18	16	15

Область	2014	2015	2016
Вінницька	20	19	16
Дніпропетровська	9	11	17
Одеська	11	14	18
Полтавська	10	22	19
Харківська	15	21	20
Луганська	22	23	21
Миколаївська	24	18	22
Кіровоградська	23	24	23
Донецька	21	20	24

Джерело: складено за даними [9]

Істотне зниження позицій зумовлене негативною динамікою Субіндексу глибини торговельно-економічних зв'язків (СТЕЗ): у 2014 р. – 0,3258; у 2015 р. – 0,2477; у 2016 р. – 0,2747. Зменшення показника за три роки становило 0,05.

На зниження рейтингу області за СТЕЗ у 2016 році найбільшою мірою вплинули значення показників «Індексу внутрішньогалузевої торгівлі з ЄС» з 0,83 у 2014 р. до 0,25 у 2016 р.; «Середньорічного темпу зростання експорту регіону до країн ЄС» з 0,2887 у 2014 р. до 0,3045 у 2016 р.; «Питомої ваги експорту послуг до країн ЄС у загальному обсязі експорту послуг з регіону» з 0,631 у 2014 р. до 0,187 у 2016 р.; «Середньорічного темпу зростання імпорту до регіону з країн ЄС» з 0,856 у 2014 р. до 0,541 у 2016 р. Також показник «Частка накопичених прямих інвестицій нерезидентів з ЄС в області у загальному обсязі накопичених інвестицій області» у СТЕЗ негативно вплинув на загальний показник ІСЄП області. Ще одним показником, який негативно вплинув на позицію області у 2016 р. за СТЕЗ, став «Показник грошових переказів фізичних осіб з ЄС до регіону», за яким область займала останні місця за весь період.

Місце Полтавської області за Субіндексом інституційної підтримки євроінтеграційного поступу (СП) залишалось незмінним у 2014 та 2015 роках (10-те місце зі значеннями показника 0,2148 та 0,3022 відповідно), оскільки у більшості регіонів за розглянутий період значення СП також зросло (у середньому на 23%).

Помітне зростання СП спостерігалось у 2016 р. (4-те місце зі значенням показника 0,3598). Слід зазначити, що підвищення позицій зумовлене не стільки покращенням показників Полтавської області у складі СП, а одночасним уповільненням його загальної динаміки в цілому по Україні.

Серед проблемних питань щодо інституційної підтримки слід відзначити недостатній рівень інформаційної підтримки економічного вектору європейської інтеграції регіону, а також низька кількість організованих та проведених органами місцевої влади заходів (тренінгів, семінарів, конференцій, засідань за круглим столом) з економічних питань виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, відносно кількості посад державних службовців обласної державної адміністрації.

Однак більш детальний аналіз статистичної інформації у розрізі окремих елементів зовнішньоекономічної діяльності свідчить, що Полтавська область має суттєвий потенціал євроінтеграційного поступу (табл. 14).

Таким чином, сталий динамічний розвиток Полтавської області може бути досягнуто за рахунок посилення інноваційно-технологічної складової економіки і переходу на новий технологічний уклад. Це потребує формування інтеграційних технологій. Нами пропонується формування на рівні економічних регіонів, областей, міст, районів і територіальних громад корпорацій випереджаючого розвитку, кластеризацію та публічно-приватні партнерства – саме вони на основі застосування «розумної спеціалізації» мають створити платформу для сполучення технологічних ланцюжків підприємств різних галузей.

Корпорації випереджаючого розвитку – це інститути випереджаючого розвитку, які покликані стимулювати інноваційні процеси, створювати сприятливий інвестиційний клімат та підвищувати інвестиційну привабливість територій. Вони є каталізатором залучення приватних інвестицій у пріоритетні сектори економіки. Слід наголосити на тому, що регіональні корпорації створюють умови для формування інфраструктури, яка забезпечує доступ малих і середніх підприємств до необхідних фінансових та інформаційних ресурсів.

Регіональна корпорація на засадах публічно-приватного партнерства здійснює взаємодію з органами державної влади, інститутами розвитку, бізнесом та міжнародними інвестиційними фондами з метою сприяння соціально-економічному розвитку території. В організації фінансування проектів передбачається кілька джерел фінансування: субсидії, передбачені в бюджеті; позикові кошти, включаючи кредити банків (з використанням державних гарантій суб'єкта як забезпечення);

Таблиця 14

Динаміка показників окремих елементів зовнішньоекономічної діяльності

	Чернівецька	Волинська	Тернопільська	Львівська	Івано-Франківська	Закарпатська	Чернігівська	Київ та область	Дніпропетровська	Харківська	Донецька	Одеська	Полтавська	Запорізька
	Області «лідери» за Індексом СЕП							Області «середняки» та «аутсайтери» за Індексом СЕП						
Валовий регіональний продукт, %														
2013	0,9	1,4	1,2	4,2	2,2	1,4	1,6	25	10	5,6	10,8	4,6	3,8	3,6
2014	0,9	1,5	1,4	4,6	2,4	1,5	1,8	27,5	11,1	6,1	7,6	4,7	4,4	4,2
2015	0,9	1,6	1,3	4,8	2,3	1,5	1,9	27,9	10,8	6,3	5,8	5	4,8	4,5
Загальні обсяги експорту товарів, %														
2013	0,24	1,27	0,67	2,42	0,90	2,57	1,30	24,72	16,26	3,38	15,59	3,30	3,94	6,92
2014	0,28	1,66	0,76	3,16	0,98	2,87	1,45	27,36	16,78	0,29	9,69	4,53	3,88	7,69
2015	0,33	1,68	0,81	3,61	1,58	3,33	1,19	28,25	16,13	2,83	9,44	4,18	3,95	6,31
Загальні обсяги імпорту товарів, %														
2013	0,20	1,41	0,56	4,54	0,89	3,19	0,97	43,98	8,51	3,47	3,90	3,82	2,02	2,91
2014	0,21	1,66	0,69	3,86	0,78	2,70	1,01	45,53	8,60	3,42	3,21	2,58	2,17	2,89
2015	0,24	2,88	0,70	4,33	1,03	2,89	1,21	48,63	8,77	3,79	2,83	3,14	2,15	2,54
Експорт товарів до країн ЄС, %														
2013	0,13	0,88	0,47	1,75	0,46	2,17	0,41	7,40	3,26	0,56	4,88	0,85	1,55	1,62
2014	0,12	1,20	0,54	2,27	0,57	2,58	0,48	7,82	3,53	0,53	4,49	1,18	1,59	2,16
2015	0,18	1,31	0,57	2,62	0,92	3,09	0,35	8,05	4,57	0,55	4,60	1,06	1,59	1,88
Імпорт товарів з країн ЄС, %														
2013	0,11	1,15	0,48	2,98	0,55	1,41	0,41	18,03	3,22	0,85	1,10	1,17	0,55	0,68
2014	0,16	1,42	0,56	2,64	0,54	1,61	0,39	18,29	2,94	0,93	0,43	0,73	0,73	0,80
2015	0,14	1,73	0,57	3,09	0,77	1,70	0,47	20,33	2,98	1,13	0,551	0,58	0,58	0,95

Джерело: складено за даними [10; 14-15]

кошти приватних інвесторів за рахунок пайової участі в проектах; кошти міжнародних інститутів розвитку (рис. 10). Варто відзначити, що питання залучення інвесторів в створювані регіональної корпорації є досить складним. З цієї причини для успішного початку роботи корпорації доцільно забезпечити взаємодію з кредитними організаціями. Корпорації можуть отримувати кошти за нижчими ставками порівняно з основною масою позичальників. Гнучким і ефективним вважається комбінація змішаного участі держави і бізнесу, використання досвіду та практики бізнес-управління в поєднанні з податковими та іншими пільгами, що надаються державою.

Оптимальними варіантами формування статутних фондів корпорацій регіонального розвитку є: I варіант – 34 % - держава, 33 % - вітчизняні інвестори, 33 % - іноземні інвестори; II варіант – 50 % - держава, 25 % - вітчизняні інвестори, 25 % - іноземні інвестори.

Фонди розвитку регіональних корпорацій та напрями їх використання наступні: Фонд розвитку виробництва (індустріальні парки; «точки зростання», кластери; розвиток фінансової інфраструктури); Фонд інновацій та науково-технічного розвитку (бізнес-інкубатори; наукові парки; технопарки; НДДКР пріоритетних середньострокових науково-технічних напрямів розвитку

регіонів); Фонд соціального розвитку (освіта (загальна, професійна, вища); підприємницькі університети; охорона здоров'я; житлово-комунальне господарство; рекреація, туризм).

Рис. 10. Організація взаємодії корпорації випереджаючого розвитку із можливими учасниками
Джерело: авторська розробка

Регіональна корпорація випереджаючого розвитку у своїй діяльності враховує структурні особливості економіки регіонів від рівня об'єднаних територіальних громад до економічних районів і забезпечує максимально широкі можливості щодо активізації інноваційно-інвестиційного процесу на основі публічно-приватного партнерства.

Найбільш оптимальною, з організаційної сторони, є створення регіональної корпорації як холдингової структури дивізіонального типу за галузевою ознакою. Це дозволить розвивати міжрайонні бізнес-комунікації господарюючих суб'єктів для підвищення рівня кооперації бізнес-спільнот на території всього регіону, адже на основі скоординованої політики забезпечується синергетичний ефект. На місцевому рівні передбачається створити місцеві корпорації випереджаючого розвитку (філіали), які будуть включені в структуру основної регіональної корпорації. Це надасть можливість максимально врахувати інтереси територіальних громад і включити їх в процес територіального розвитку.

Регіональна корпорація випереджаючого розвитку виступає єдиним оператором з розвитку інвестиційних майданчиків на конкретній території, що здійснює передпроектне та проектне опрацювання інвестиційних пропозицій; забезпечує інформаційну підтримку органам державної влади та місцевого самоврядування; створює механізми фінансування розвитку інвестиційних майданчиків за рахунок залучення приватних інвесторів; виступає заявником при взаємодії з міжнародними інститутами розвитку.

Регіональна корпорація випереджаючого розвитку територій забезпечує перехід публічно-приватного партнерства на регіональному рівні на принципово новий рівень. Оскільки поєднання інструментів фінансового та корпоративного управління дозволить підвищити ефективність управління територіальним розвитком, забезпечити доступ підприємців до інвестицій, мінімізувати ризики участі в проекті як для органів державної влади, так і для приватного сектора.

Кластери слід формувати за принципом «smart specialisation». Ідея «smart specialisation», що виникла в результаті робіт європейської групи «Знання для зростання», заснована в 2005 р комісаром з досліджень Janez Potoenik. «Smart specialisation» означає ідентифікацію унікальних характеристик і активів кожного регіону з метою розвитку конкурентних переваг [17]. Кластери сприяють посиленню взаємозв'язку регіональних інноваційних процесів, кооперації суб'єктів виробничої, наукової та інноваційної системи, створення «інноваційного ліфта». Опублікований Європейською Комісією підручник в рамках проекту «Smart Specialisation Platform» містить рекомендації щодо створення регіональних інноваційних стратегій на підставі ідеї чотирьох «С»:

вибори (choices) - визначення ряду інвестиційних пріоритетів, з урахуванням підприємницького потенціалу і перспективних напрямків спеціалізації;

конкурентну перевагу (competitive advantage) - формування на базі наявних регіональних економічних спеціалізацій і мобілізація талантів завдяки поєднанню потреб і потенційних можливостей науково-дослідного сектора;

критичної маси (critical mass) - орієнтування на розвиток кластерів світового рівня і створення простору для широкого спектра міжсекторної партнерства, що прискорює процеси диверсифікації в умовах розширення участі в міжрегіональних мережах;

спільне лідерство (collaborative leadership) - залучення в інноваційні процеси не тільки наукових інститутів, фірм та державних органів влади, але також і споживачів і користувачів інновацій [18].

Слід зазначити, що кластери є елементами інноваційної еко-системи регіону, а стратегія «smart specialisation» спрямована на перетворення самої системи. Як наголошується в доповіді Європейської Комісії «Роль кластерів у стратегії розумної спеціалізації» [19], стратегія «smart specialisation» фокусується на конкретних інноваційних ресурсномістких секторах, а кластери включають більш широке коло галузей економіки. Однак кластери і «smart specialisation» сфокусовані на продуктивності і інноваціях як ключових факторах конкурентоспроможності. Кластери роблять серйозний вплив на розвиток «smart specialisation», якщо вони стимулюють нові області поширення знань з високим ступенем впливу на економічне зростання.

Процес організації та реалізації проекту публічно-приватного партнерства включає послідовність етапів: пропозиція про здійснення ППП, аналіз ефективності здійснення ППП, обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення публічно-приватного партнерства і прийняття рішення про здійснення ППП, проведення конкурсу з визначення приватного партнера, укладання угоди в рамках ППП з переможцем конкурсу. Структурні елементи механізму реалізації партнерської взаємодії держави та приватного сектору наведено на рис. 11.

На першому етапі органи місцевого самоврядування щодо об'єктів комунальної власності або особи, які можуть бути приватними партнерами, готують пропозиції про здійснення ППП, де обов'язковим документом є попереднє техніко-економічне обґрунтування (ідентифікаційне дослідження), і подають місцевим органам виконавчої влади / органу місцевого самоврядування. Форма техніко-економічного обґрунтування затверджена наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Деякі питання проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства» (27.02.2012 р. № 255).

На другому етапі органи державної влади відповідно до їх повноважень проводять аналіз ефективності здійснення публічно-приватного партнерства та виявлення можливих ризиків, пов'язаних із його реалізацією, шляхом: детального обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення публічно-приватного партнерства; порівняння основних показників реалізації проекту (рентабельності, рівня витрат, якості послуг тощо) із залученням приватного партнера та без такого залучення; виявлення видів ризиків здійснення публічно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ризиками; визначення форми реалізації публічно-приватного партнерства.

Порядок проведення аналізу ефективності здійснення ППП визначається постановою Кабінету Міністрів України "Порядок проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства" (від 11.04. 2011 р. № 384), а виявлення можливих ризиків, пов'язаних із реалізацією ППП, оцінка та визначення форми управління ними – постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» (від 16.02. 2011 р. № 232).

На третьому етапі за результатами аналізу ефективності здійснення публічно-приватного партнерства обґрунтовуються соціально-економічні й екологічні наслідки реалізації ППП та приймається рішення про здійснення публічно-приватного партнерства відповідними органами державної влади.

Соціально-економічні й екологічні наслідки здійснення публічно-приватного партнерства обґрунтовуються за результатами аналізу:

- економічних та фінансових показників реалізації партнерства, у тому числі порівняння показників реалізації із застосуванням публічно-приватного партнерства, включаючи прогнозовані

Рис. 11. Структурні елементи механізму реалізації публічно-приватного партнерства об'єктів комунальної власності

Джерело: авторська розробка

витрати та вигоди від його реалізації, з показниками здійснення такої діяльності за інших умов, ніж у рамках публічно-приватного партнерства;

- соціальних наслідків реалізації партнерства, включаючи поліпшення якості послуг та рівень забезпечення попиту товарами (роботами і послугами);

- ризиків, пов'язаних із реалізацією партнерства, з урахуванням різних засобів їх розподілу між державним та приватним партнерами і впливу відповідного розподілу ризиків на фінансові зобов'язання державного партнера;

- екологічних наслідків реалізації партнерства з урахуванням можливого негативного впливу на стан довкілля.

На четвертому етапі визначають приватного партнера для укладання договору в рамках ППП й оприлюднюють інформацію про результати проведення конкурсу з визначення приватного партнера. Порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення публічно-приватного партнерства щодо об'єктів комунальної власності – місцевими радами.

На п'ятому етапі укладається договір у рамках публічно-приватного партнерства з переможцем конкурсу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження визначено, що у даний час не вирішено цілого комплексу питань активізації та повноформатної реалізації постіндустріалізації та неоіндустріалізації. Економічний розвиток Полтавської області з властивими йому дефіцитами фінансових, кадрових, виробничих технологічних ресурсів вимагає практичної ініціації процесів постіндустріалізації та неоіндустріалізації. Ці процеси мають базуватися на модернізації промисловості з урахуванням євроінтеграційного вектору та посилення позицій галузей V технологічного укладу з нарощуванням елементів VI технологічного укладу, в тому числі за допомогою формування на рівні економічних регіонів, областей, міст, районів і територіальних громад *корпорацій випереджаючого розвитку, кластеризацію та публічно-приватні партнерства* – саме вони на основі застосування «розумної спеціалізації» мають створити платформу для сполучення технологічних ланцюжків підприємств різних галузей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Червова Л. Г. Потенциал конкурентоспособности промышленности регионов Украины / Л.Г. Червова Л. Г., Л.М. Кузьменко, М.В. Дубинина, С.Н. Кацура, В.І. Ляшенко // Общество и экономика. – 2006. – №2. – С. 113-135.
2. Структурные трансформации старопромышленных регионов Украины: монографія / В.І. Ляшенко, Л.М. Кузьменко, Л.Г. Червова. – Донецк: НАН України, Ин-т экономики пром-сти. 2013. – 412 с.
3. Ляшенко В.І. Україна ХХІ: неоіндустріальна держава або «крах проекту»? / В.І. Ляшенко, Є.В. Котов. – Полтава: Полтавський ун-т економіки і торгівлі, 2015. – 196 с.
4. Котов Е.В. Оценка стратегических перспектив социально-экономической модернизации города Мариуполя / Е.В. Котов, В.І. Ляшенко // Управління економікою: теорія та практика. – 2013. – С. 3-30.
5. Котов Е.В. Концептуальные подходы к оценке уровня модернизации промышленных городов Донбасса / Е.В. Котов, В.І. Ляшенко // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2. – С. 4-22.
6. Ляшенко В.І. Методические подходы к оценке процессов модернизации промышленно развитых территорий Украины / В.І. Ляшенко, Е.В. Котов // Экономика Украины. – 2015. – № 10. – С. 32-44.
7. Ляшенко В. І. "Новая разумная индустриализация" промышленных городов / В.І. Ляшенко, Е.В. Котов // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 3. – С. 78-89.
8. Місцевий розвиток: кращі практики та інструменти розумного зростання: колективна монографія / за заг. ред. проф. В.Б. Родченка. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. – 212 с.
9. Індекс Євроінтеграційного Економічного Поступу в Україні 2014 – 2016: три роки на шляху до єдиного європейського економічного простору / упоряд. М. Корявець. – Чернігів: Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, 2017-2018. – 49 с.
10. Індекс промислової продукції у 2000-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>

11. Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>
12. Ляшенко В.І. Стратегічні сценарії структурного розвитку промислових регіонів України / В.І. Ляшенко, Ю.М. Харазішвілі // Вісник економічної науки України. – 2016. – № 2. – С. 113-126.
13. 3.4. Зайнятість населення за видами економічної діяльності / Статистичний щорічник Полтавської області за 2016 рік: стат. зб. / За редакцією Л. В. Калашник. – П., 2017. – с. 41.
14. Наявність і стан основних засобів за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>
15. Товарна структура зовнішньої торгівлі області за 2016 рік (за уточненими річними даними) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>
16. Географічна структура експорту-імпорту послуг області (1996–2016рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>
17. What is Smart Specialisation? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/smart_spec/strength_innov_regions_en.pdf
18. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialistaion (RIS3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf
19. The Role of Clusters in Smart Specialisation Strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/clusters_smart_s pec2013.pdf

REFERENCES

1. Chervova, L.H., Kuz'menko, L.M., Dubinina, M.V., Katsura, S.N. & Lyashenko, V.I. (2006). Potentsyal konkurentosposobnosti promyshlennosti rehyonov Ukrainy [Potential of competitiveness of industry of regions of Ukraine]. Obshchestvo i ykonomika – Society and Economics, Vol. 2, 113-135 [in Russian].
2. Lyashenko, V.I., Kuz'menko, L.M. & Chervova, L.H. (2013) Strukturnye transformatsyi staropromyshlennykh rehionov Ukrainy [Structural transformations of the old industrial regions of Ukraine]. Donetsk: NAN Ukrainy, In-t ykonomiki prom-sti [in Russian].
3. Lyashenko, V.I. & Kotov, YE.V. (2015). Ukrayina XXI: neoindustrial'na derzhava abo «krakh proektu»? [Ukraine XXI: Neo-industrial state or "crash of the project"?].Poltava: Poltavskyy un-t ekonomiky i torhivli [in Ukrainian].
4. Kotov, E.V. & Lyashenko, V.I. (2013). Otsenka stratchyeskikh perspektiv sotsyal'no-ykonomicheskoy modernizatsiy horoda Mariupolya [Assessment of Strategic Prospects for the Socio-Economic Modernization of the City of Mariupol]. Upravlinnya ekonomikoyu: teoriya ta praktyka - Economics Management: Theory and Practice. 2013, 3-30 [in Russian].
5. Kotov, E.V. & Lyashenko, V.I. (2014). Kontseptual'nyye podkhody k otsenke urovnya modernizatsii promyshlennykh gorodov Donbassa [Conceptual approaches to assessing the level of modernization of industrial cities of the Donbas]. Yekonomichniy vnsnik Donbasu - Economic Herald of the Donbas, Vol. 2, 4-22 [in Russian].
6. Lyashenko, V.I. & Kotov, YE.V. (2015). Metodicheskiye podkhody k otsenke protsessov modernizatsii promyshlenno razvitykh territoriy Ukrainy [Methodical approaches to the assessment of the modernization of industrialized territories of Ukraine]. Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine, Vol. 10, 32-44 [in Russian].
7. Lyashenko, V.I. & Kotov, YE.V. (2016) "Novaya razumnaya industrializatsiya" promyshlennykh gorodov [«Smart new industrialization» of industrial cities]. Yekonomichniy vnsnik Donbasu - Economic Herald of the Donbas, Vol.3, 78-89 [in Russian].
8. Rodchenka, V.B. (Eds). (2017). Mistsevyi rozvytok: krashchi praktyky ta instrumenty rozumnoho zrostantya: kolektyvna monohrafiya [Local Development: Best Practices and Tools for Smart Growth]. Kharkiv : «Drukarnya Madryd» [in Ukrainian].
9. Koryavets', M. (Eds). (2017). Indeks Yevrointehratsiynoho Ekonomichnoho Postupu v Ukrayini 2014 – 2016: try roky na shlyakhu do yedynoho yevropeys'koho ekonomichnoho prostoru [The Index of European Integration Economic Advancement in Ukraine 2014-2016: Three Years on the Road to a Single

European Economic Space]. Chernihiv: Polis'kyi fond mizhnarodnykh ta rehional'nykh doslidzhen' [in Ukrainian].

10. Indeks promyslovoyi produktsiyi u 2000-2016 rr [Index of industrial production in 2000-2016]. <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

11. Obsyah realizovanoi promyslovoyi produktsiyi (tovariv, posluh) za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti [Volume of sold industrial products (goods, services) by types of economic activity]. <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

12. Lyashenko, V.I. & Kharazishvili YU.M. (2016). Stratehichni stsenariyi strukturnoho rozvytku promyslovykh rehioniv Ukrayiny [Strategic scenarios for the structural development of industrial regions of Ukraine]. Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny - Herald of the Economic Sciences of Ukraine, Vol. 2, 113-126 [in Ukrainian].

13. Kalashnyk, L.V. (Eds). (2017). 3.4. Zaynyatist' naselennya za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti [3.4. Population Employment by Types of Economic Activity]. Statistical Yearbook of Poltava Region for 2016. Poltava [in Ukrainian].

14. Nayavnist' i stan osnovnykh zasobiv za 2010 rik [Availability and condition of fixed assets for 2010]. <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

15. Tovarna struktura zovnishn'oyi torhivli oblasti za 2016 rik (za utochnenymy richnymy danymy) [Commodity structure of foreign trade of the region for 2016 (according to the specified annual data)]. <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

16. Heohrafichna struktura eksportu-importu posluh oblasti (1996–2016rr.) [Geographical structure of export-import services of the region (1996-2016)]. <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

17. What is Smart Specialisation? Retrieved from: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/smart_spec/strength_innov_regions_en.pdf [in English].

18. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialistaion (RIS3) Retrieved from: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf [in English].

19. The Role of Clusters in Smart Specialisation Strategy Retrieved from: http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/clusters_smart_spec2013.pdf [in English].